

**Dobrovolný hasičský
sbor - Freiwillige
Feuerwehr a Ochotnicza
straż pożarna w
Czechoslowacji
V Bystřici
(1898 - 1939)**

Hasičské sbory na Těšínsku

Již od 16. století začínala města Koruny České vydávat požární řády, které obsahovaly nejen opatření proti vzniku požáru, ale i úkoly obyvatelstva, zejména pak řemeslníků, v případě vypuknutí požáru. Až poté následovala „jednotná nařízení“ pro celé naše území. Nejprve císařovna Marie Terezie dne 21. srpna 1751 vydala „**Řád k hašení ohně pro města zemské, městečka a dědiny markrabství moravského**“ (pro Slezsko pak 27. března 1756). Jedním z konkrétních opatření v boji proti ohni vyplývajících z tohoto „Řádu...“ pak byla stavba zvoníček.

Marie Terezie
(13. května 1717 - 29. listopadu 1780)

K těmto zvoníčkám se v zadní části přistavovaly přístřešky, místnůstky na hasičské náradí – byly to první předchůdci hasičských zbrojnic. Císař Josef II. vydal 24. ledna 1787 pro Moravu a Slezsko dva řády, a to „**Řád proti ohni pro zemská města a městysy**“ a „**Řád k hašení ohně pro veřejnou krajinu v Moravě a ve Slezsku**“. Oba řády obsahovaly pokyny o způsobu hašení, vyšetřování příčin vzniku požárů a potrestání viníků, odměnu za hašení a řeší také hrazení výdajů. Podle těchto řádů měl být v každém větším domě jeden žebř, hák, šest vodních košů a jedna lucerna. Naopak na vesnici měl mít každý majitel domu alespoň žebřík, hák a konvice či jiné nádoby na vodu. Josefínský řád také poprvé určil povinnosti při hašení požárů řemeslníkům sdružených v ceších. (také majitelé koní a povozů měli pomoci svými potahy s odvozem hasičské výzbroje k požáru, při dovážce vody i jiných pracích) a tak se dá říci, že **prvními hasiči byli příslušníci cechů. Tesaři, zedníci, kováři a kameníci zpravidla strhávali střechy a bourali ohrožené dřevěné domy, kůlny, chlévy, stodoly, aby se zabránilo dalšímu šíření požáru.**

Císař Josef II.
(13. března 1741 - 20. února 1790)

Hrozilo-li nebezpečí rozšíření požáru, měli zbourat i stavení vzdálenějších sousedů, především střechy rohových domů. Nejnamáhavější úkol měli **řezníci**, kteří museli **zajít k radnici pro stříkačky**, přenést je, kde jich bylo právě zapotřebí, a **začít spolu s kotláři stříkat**, zatímco **mlynáři a pekaři se svými vědry zásobovali stříkačky vodou**. Soukeníci a koželuzi byli pověřováni **dozorčími službami** měli dbát na dodržování pořádku, pečlivě hlídali všechny věci vynesené z ohrožených domů a uložené na volném a bezpečném prostranství, aby nebyly ukradeny- trest za rozkrádání zachráněného majetku byl jasný – useknutí ruky. Nelze opomenout, že v 17. a 18. století se na Těšínsku začal utvářet **kult sv. Floriána, který měl nadpřirozené schopnosti chránit před ohněm**. Svatý Florián je dodnes považován za patrona profesí, které souvisejí s ohněm – hasičů, hutníků, kominíků, hrnčírů či pekařů. V ikonografii je představován obvykle v oblečení římského důstojníka s nádobou na hašení, případně přímo hasící požár. Jeho kult byl rozšířen i na Těšínsku a jeho sochy se budovaly na ochranu proti požáru.

Svatý Florián²⁾

Vraťme se však ještě ke vzniku hasičských sborů

V rámci R-U vznikaly hasičské sbory nazvané - Freiwillige Feuerwehr – Dobrovolnické hasičské sbory a později, zhruba ve dvacátých letech minulého století, se hasičské sbory identifikovaly nejen z hlediska státoprávního, ale také z hlediska národnostního, tak začaly vznikat jak české SDH tak polské nazvané Ochotnicza straż pożarna v Czechoslowacji.

Organizačně spadaly všechny jednotky hasičů buď do Českého svazu v Brně, později v Opavě, nebo do Německého zemského svazu v Opavě.

Vraťme se však k Bystřici a okolním obcím. Ještě v druhé polovině 19. století bylo převládajícím stavebním materiálem pro výstavbu obydlí a hospodářských budov dřevo, které bylo podstatně levnější než cihly a kámen, ale zato hořlavější. Požáry dřevěnic byly v naší obci častým zjevem, o čemž svědčí zápisy v obecních kronikách. K prvnímu požáru, který je zaznamenán v obecní kronice, došlo v prosinci 1876. „Došlo k němu krátce před vánočními svátky ve 22 hodin u Kropia. Shořela stodola s obilím a když se zjišťovalo, jak k požáru došlo, tak se objevily názory, že byl založen úmyslně, že údajně šlo o sousedskou mstu. Při hašení velmi aktivně pomáhal tehdejší místní evangelický pastor Oskar Kotschy, který organizoval pomoc ostatních občanů při hašení a sám nabíral vodu z farní studny a naléval ji do

připravených nádob. V roce 1877 shořela stodola u Szturce a v roce 1878 pak další stodola Czyże u Zająca. Velký požár, který 1. 5. 1891 zcela zničil tři dřevěná stavení (popisné čísla 4, 5 a 140) i s třemi stodolami dal podnět ke snaze založit požární sbor. Požár který vypukl ve stodole Adama Heczka (čp.4), kde při výrobě šindelů došlo ke vznícení třísek a odkud se oheň rozšířil na dřevěnici a sousední domy čp. 5 a čp. 140, tehdy hasili třinečtí a jablunkovští hasiči. V roce 1892 dokonce noviny kritizovala obec Bystřici, že nemá svůj hasičský sbor. Dne 3.září 1924 vypukl požár v budově Dělnického domu v Bystřici, byla umístěna česká měšťanská škola požár zničil jen část zmíněné budovy, místnosti měšťanské školy, byli však před požárem uchráněny. Příčina požáru nemohla být zjištěna, píše se v kronice, není však vyloučeno, že požár byl založen ze zášti národně – politické, aby bylo vyučování v české řeči znemožněno.

Obec proto zakoupila ruční stříkačku a několik metrů hadice. Toto nouzové opatření vyvolalo v roce 1898 jednání o založení hasičského sboru. Jeho prvním velitelem byl zvolen místní hostinský Siegfried Klappholz,¹⁾ který v obci vlastnil Dělnický dům.

Foto: archiv P.Majera
Dělnický dům

K dalším zakládajícím členům, vesměs rolníkům a učitelům náleželi: Jan Walach (čp.59), Albert Ciahotny (čp.19), Jan Wałaski (čp.107), Paweł Rusz (čp.260), Paweł Labaj (čp.183), a Jerzy Cienciąła (čp.1)

Paweł Rusz

Albert Ciahotny

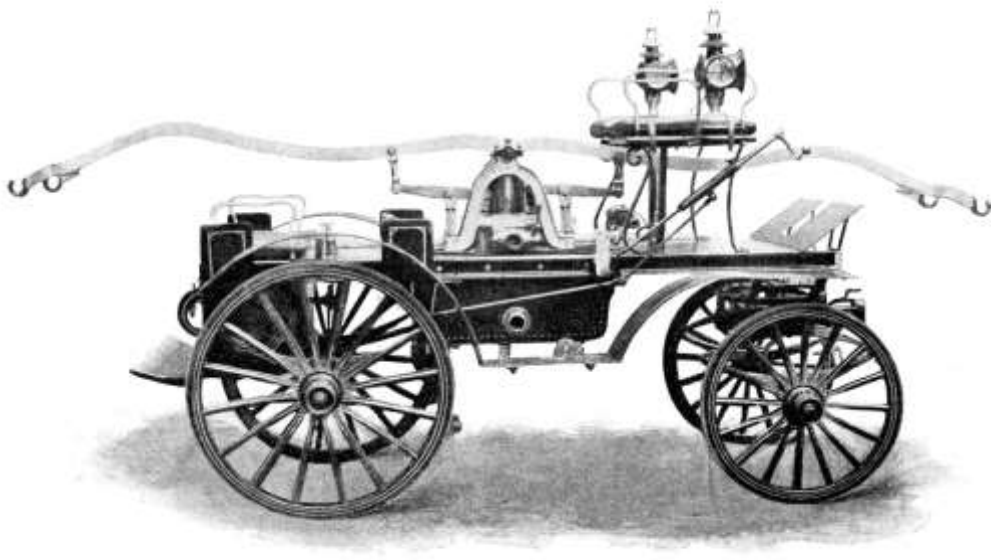

Paweł Labaj

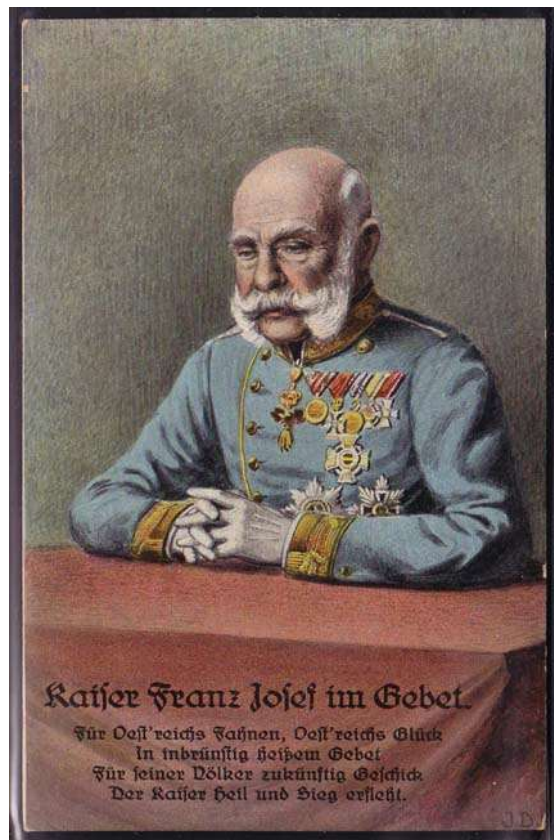

Jan Wałaski

V roce 1898 zakoupil nově vzniklý hasičský sbor nazvaný - Freiwillige Feuerwehr, čtyřkolovou ruční stříkačku za 2000 u firmy Hiller v Brně za 2.000 K rakouských, která byla poprvé vyzkoušena na ukázkovém cvičení v listopadu téhož roku za přítomnosti inspektora hasičských sborů z Těšína pana Fizia. Druhá čtyřkolová stříkačka, zakoupena v r. 1923 u firmy R. A. Smékal v Praze za 25.000 Kč. Hasičské skladiště bylo vystavěno po zakoupení první hasičské stříkačky v r. 1899.

Čtyřkolová ruční stříkačka

Císař František Josef I.

Dne 2. prosince 1898 u příležitosti 50 leté vlády císaře Františka Josefa I. byl položen základní kámen pro požární zbrojnici na pozemku darovaného sboru. Jerzym Cienciałou (čp.1), Quido Kohnem (čp. 265), Karolem Heczkiem (čp. 4) a Evou Hladyszovou (čp.2). Během roku 1899 byla stavba hasičské zbrojnice dokončena.

Po rozpadu Rakousko - Uherska v roce 1918 v Bystřici převládali, z hlediska národnostního složení, občané hlásící se k polské národnosti. Proto došlo k přejmenování místního hasičského sboru z německého Freiwillige Feuerwehr na polský Ochotnicza straż pożarna.

Od roku 1917 do 1. září 1939 nesl sbor název - Ochotnicza straż pożarna

Od roku 1921 do října 1938 jednotka dobrovolných hasičů zasahovala při řadě požárů nejen v obci, ale také v okolních obcích a městech. Kromě požárů zasahovali dobrovolní hasiči rovněž při živelných pohromách. V zápise četnické stanice se například uvádí: „**Dne 1. 8.1924 v 1 hod. v noci se silně rozvodnil potok Hluchová následkem průtrže mračen. Voda zaplavila hostinec Jana Chvastka v Bystřici čp. 106, dále domy Josefa Niedoby čp.57 jež voda odnesla připravený materiál na stavbu a vyplavila domy Josefa Nogy čp.7 a Pavla Spratka čp. 8, které stály v bezprostřední blízkosti Hluchové. Veškeré zmíněné domy musely být vyklizeny a dobytek ze stájí vyveden. Záchranných prací se účastnili hlavně zdejší dobrovolní hasiči a místní obyvatelstvo. Následující den voda opadla.**“

Foto: soukromý archiv Ondřeje Goryla
Sbor dobrovolných hasičů .- Ochotnicza straż pożarna 1926

V roce 1928 Sbor dobrovolných hasičů vlastnil :
2 čtyřkolové stříkačky, 2 malé stříkačky ruční, 1 výbrojový vůz, 4 žebříky na střechu
2 vozíky na hadice a kolem 600 m hadic.
Téhož roku měl sbor 49 činných členů a 32 přispívajících. Ochotnicza straż pożarna
byla členem tzv. „Związku Polskich Straży Pożarnych v Československé republice“ a
ten patřil „Zemské hasičské jednotě v Opavě. Sídlem „Związku...“ byl Český Těšín.

Složení výboru

Pavel Rusz - starosta
(rolník č. 260)

Foto: archiv kronikáře P.Majera

Jan Lasota - velitel
učitel obecní školy čp. 107

Foto: archiv kronikáře P.Majera

Rudolf Berek, kovář č. 334, podvelitel
Jiří Heczko, učitel obecní školy č. 145, jednatel
Jiří Samiec, pekař č. 139, pokladník

U příležitosti desetiletého výročí spolku dobrovolných hasičů byla vydána pamětní medaile: „Związek Polskich Straży Pożarnych w Czechosłowacji 1921 - 1931“

Foto: Petr Majer

Foto: soukromý archiv Karla Sikory
 Sbor dobrovolných hasičů .- Ochoťnicza straż pożarna v roce 1938
 (Horní řada třetí zprava Pavel Heczko)

Po 4. říjnu 1938, kdy byla obec obsazena Polskem bylo zaznamenáno zvýšené množství požárů, z nichž většina byla založena úmyslně. Podrobně se o tom zmiňuje kronikář Jan Śliwka v obecní kronice Bystřice, ale také podrobné zápisy najdeme v Památníku četnické stanice, která sídlila v Bystřici do začátku října 1938. Ti čeští občané, kteří odmítli z obce odejít, se stali terčem polských bojůvkářů.

V dokumentu Památníků četnické stanice v Bystřici se například uvádí:

„ Byly vypáleny domy těchto českých občanů: Pavla Supíka, Františka Mlčáka a Jana Liberdy. Dále byly vytlučeny českým občanům okna v obydlích. České školy a poštovní úřad byly vydrancovány.“ Nebyly to jediné úmyslně založené požáry. V Kronice obce Bystřice (1923 – 1939) kronikář Jan Šliwka uvádí: **„Požár u Liberdy čp. 53. V noci 28. října 1938 o půl druhé v noci někdo podpálil Pavlovi Liberdovi stodolu, která celá shořela včetně uskladněného nářadí. Škoda byla odhadnuta podle jeho vyjádření 4000 zlotých. Místní hasiči měli hodně práce, protože velké množství slámy a sena lze jen těžko uhasit.“** Dalším byl požár dřevěného domku čp. 223. **„V noci 12. října 1938 v jednu hodinu vznikl požár dřevěné budovy Pavla Supíka a Adama Szmecka, kde kromě budovy uhořely 4 kozy a dvě prasata.“** V neposlední řadě pak **“... požár u Pavla Heczka, který byl založen 15. listopadu 1938. Shořel dům čp. 162 v Pasekách do základů, hasiči neměli vodu.“**

Odkazy

- 1) Siegfried Klappholz, první velitel hasičského sboru v Bystřici, byl židovský obchodník s dřevem, majitel Dělnického domu, který prodal v roce 1920. Zemřel v listopadu 1939 ve Skochovicích. Byl umučen gestapem za zdí tábora při ranním nástupu nazývaném gestapem „FRÜHGYMNASTIK“.
- 2) *Svatý Florián* (250 – 304) byl velitel pluku propuštěný ze římských legií. Narodil se v Cetii (dnes Zeiselmauer u Vídně) a za vlády císaře Diokleciána byl jednou z obětí jeho zásahů prostřednictvím čtyř protikřesťanských ediktů z let 303 a 304. Dnešní území Rakouska do té doby patřilo římské provincii Noricum a císař Dioklecián tuto provincii připojil k Pannonii. V okolí dnešního Lince, v městě Lauriacum (neboli Lorch) u soutoku Enže s Dunajem, dal jeho místodržitel Aquilinus pozavírat a usmrtit mnoho zdejších křesťanů. Když se to Florian dozvěděl, spěchal křesťanům na pomoc. Nebyl však dostatečně opatrný a po několika dnech byl zatčen a pod neustálým týráním měl zapřít Krista. Protože se nechtěl za žádnou cenu víry zříct a soud nevzal ohledy na jeho zásluhy v armádě, jeho bezúhonný život, vydal ho do rukou katů. Ti mu přivázali na krk mlýnský kámen a hodili ho do řeky Enže. Ostatky sv. Floriána byly v 11. století rozděleny, část z nich byla převezena do Říma, část do Krakova (stal se jedním z polských patronů) a z Polska byla za Karla IV. malá část jeho relikvií převezena do chrámu sv. Víta v Praze.

Relikviář má však rovněž katedrála v Olomouci, kostely na Kladně, v Jaroměři, v Havlíčkově Brodě a jinde. Tyto maličké kousky Floriánových ostatků měly ve středověku chránit města před požáry, poněvadž Florián, umučený ve vodě, se stal patronem hasičů. Obraz sv. Floriána se objevoval na obecních pečetidlech, městských branách, kostelních věžích, na zvoničkách a jeho sochy se stavěly na návsích a náměstích. Na Hané ještě v minulém století hlásil ponocný: " Chval dobrý duch Hospodina i Ježíše, jeho Syna. Odbila desátá hodina, milý svatý Floriáne, tohoto městečka patrone, chraň nás od ohně. "

Použitá literatura

[1] Pocta hasičům: Ostravy a Moravskoslezského kraje. První vydání. Ostrava: Finidr, Český Těšín, 2009. ISBN 978-80-7329-211-9.

[2] Hasičský věstník 1932 č.5

[3] Ústřední zemská hasičská jednota království Českého
Zpráva UV o své činnosti v prvním tříletí 1879-1881
Klatovy 1887, tiskem a nákladem knihtiskárny Max. Čermáka

[4] NITRA, Josef: VŠEM ŽIVLŮM NAVZDORY: Člověku
ku pomoci. Praha: Hasiči, Nové Město nad Metují, 2011. ISBN 978-80-904606-3-8.

[5] Zemská ústřední hasičská jednoty království Českého 1891-1893
Matěj Mayer, Horažďovice, 1894, tiskem u Jos.R.Vilímka v Praze
Zde jsou i stejnokroje, Hasičské muzeum Praha, Pojistovna a Pohřební pokladna.
Zemská výstava 1891 a Hasičí.

Kroniky obce Bystřice (1924 – 1939)

Památník četnické stanice v Bystřici (1920 – 1938)